

Genişletilmiş Özet

Türk Sinemasındaki Çeşitli Uyuşturucu ve Uyuşturucu Kullanımı Tasvirleri:

Uyuşturucuyla İlgili Türk Filmlerinin Sosyolojik Bir Analizi

Giriş

Yedinci sanat olarak kabul edilen sinema, pek çok sinema uzmanı ve kuramcının nezdinde, sadece insanları eğlendiren bir araç veya estetik bir değer taşıyan bir sanat eseri olarak değil, aynı zamanda toplumsal gerçeklikleri yansıtabilecek güce sahip ve toplum ile karşılıklı bir etkileşim içerisinde olan bir tasarım olarak görölmektedir. Toplumun aynası görevini görürken bir yandan da toplumu etkileyebilmek gibi bir işlevi yüklenebilmesi bağlamında açıklanabilecek bu ikili ilişki dahilinde sinemanın toplumu bilgilendirmek, belirli konularda toplumsal farkındalığı arttırmak ve toplumdaki bireylerin görüş ve kanaatlerini etkileyip yönlendirmek gibi işlevleri mevcuttur. Bu işlevlere ve de sinemanın toplumu mümkün olduğu kadar gerçekçi bir şekilde yansıtmayı ilkesine olan yönelimin artmasına bağlı olarak toplumsal sorunlar dünya genelindeki ulusal sinema sektörlerinde üretilen filmlerde artan biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Bu toplumsal sorunlardan birisi olan uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı da, dünya genelinde olduğu gibi Türk sinemasında da 1960lardan günümüze kadar uzanan bir dönemde çeşitli filmlerde ele alınmıştır. Bu araştırmada, Türk sinemasındaki filmlerde uyuşturucu, uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı olgularının nasıl tasvir edildiği ve bu tasvirlerin toplumsal farkındalığı arttırıcı bir işleve ne derece katkıda bulunabilmiş oldukları konusu ele alınmıştır.

Yöntem

Bu niteliksel çalışmada sosyolojik film analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada genel olarak řu sorulara cevap aranmıştır: Filmlerde hangi uyuşturucu maddelerin kullanımı gösterilmiştir? Uyuşturucu kullanımının hangi olumsuz sonuçlarına yer verilmiştir? Uyuşturucu bağımlılığını tedavi etmeye yönelik olarak hangi metodların uygulanışına ve önleyici önlemler olarak hangi hususlara dikkat çekilmiş ve bu bağlamda ne tip sosyal mesajlar verilmiştir? Filmlerde kullanımı tasvir edilen maddelerin popüler olduğu dönemlerle filmlerin çekildiği dönemler arasında toplumsal gerçekliği yansıtan bir örtüşme var mıdır? Ve son olarak, bu filmlerdeki uyuşturucu kullanımı temsilleri toplumun nezdinde herhangi bir kalıp yargının gelişimine katkıda bulunmakta mıdır?

YouTube, Google ve Türk Sineması Araştırmaları (TSA) gibi dijital platformlarda çeşitli anahtar kelimelerle yapılan araştırmalar sonucu konusunda uyuşturucu unsuru bulunan 54 film den oluşan amaçsal bir örneklem oluşturulmuştur. Bu filmler izlenerek yukarıda belirtilen sorular dahilinde oluşturulan temalara yönelik bulgular ortaya konmuş ve analiz edilmiştir. Kısa filmler örnekleme dahil edilmemiş, sadece uzun metrajlı filmler incelenmiştir.

Bulgular

Türk sinemasında konusunda uyuşturucu unsuru bulunan filmlere 1950'lerin sonlarından itibaren rastlanmakta, ancak özellikle bu erken dönem sinema ürünlerinde uyuşturucu maddelere yönelik bir kullanım ve sosyal sorun temsiline rastlanmamaktadır. Bir başka deyişle bu filmlerde uyuşturucu maddeler, uyuşturucu kaçaķcısı karakterler üzerinden filmlere suç unsuru katmak ve aksiyon derecesini arttırmak amacıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla, uyuşturucu madde olgusu, toplumsal gerçekliğin kriminal bir unsuru olarak vurgulanmakta, ancak kullanıcıların bireysel ve toplumsal hayatlarını olumsuz etkileyen bir sorun olarak ele alınmamaktadır. Bu tutum sadece bu erken dönemde değil, ileriki yıllarda da pek çok filmde sergilenmiştir. Benzer şekilde, 1960'lardan itibaren çeşitli komedi filmlerinde de olay akışına uyuşturucu madde kullanımından kaynaklanan komik davranışlar ve olaylar ve/veya uyuşturucu çeteleri ile filmin kahramanları arasında gelişen olaylar eklenerek komedi unsurunun arttırılması hedeflenmiş, dolayısıyla toplumsal farkındalığı arttırmaya yönelik bir amaç gözetilmemiştir.

Örneklem dahilinde izlenen 54 filmin içinde sadece 27 tanesinde bir veya birden fazla uyuşturucu maddenin kullanımı gösterilmektedir. Bu maddeler arasında esrar 13 kullanım temsili ile en çok yer verilen maddeyken onu sırasıyla 12 kullanımla eroin, dörder kullanımla kokain ve MDMA (ekstazi) ve üç kullanımla sentetik marihuana (bonzai) takip etmektedir. Bunlara ilaveten sekiz adet ne olduğu belirtilmeyen madde kullanımı da bu filmlerde yer almıştır. Bu temsiller, on yıllık zaman dilimlerine bölünerek incelendiğinde, her on yıllık dönemde yapılmış filmlerdeki madde kullanımlarıyla o on yıllık dönemde toplumsal bir sorun olarak kamuoyuna yansımış maddeler arasında büyük ölçüde bir örtüşme görönmektedir. Örneğin, eroin bağımlılığının çok ciddi bir soruna dönüştüğü seksenli yıllarda bu maddenin kullanımını içeren filmlerin sayısında bir artış gözlenmektedir. Benzer bir durum, 2000'lerin başlarından itibaren kullanımı artan MDMA ve 2010'larda büyük bir sorun haline gelen sentetik marihuana temsillerini ele alan ve bu dönemlerde yapılmış filmlerde gözlenebilmektedir.

Bireyleri uyuşturucu madde kullanımına iten sebeplerin filmlerde ne derece irdelendiği sorusuyla ilgili olarak sadece 13 filmde belirgin sebeplerden bahsedilmiş olup, bunlar arasında ebeveynlerin ihmal ve ilgisizliği ve sosyal çevrenin uyuşturucu kullanımına yönlendirmesi en çok vurgulananlardır. Uyuşturucu bağımlılığını önleyici önlemler bağlamında ise en çok, güçlü bağlara sahip ilgili ve şefkatli bir aile ortamının gerekliliği vurgulanmıştır. Bağımlılığın tedavisine yönelik uygulama temsillerine ise oldukça az sayıda rastlanmaktadır.

Uyuşturucu konulu Türk filmlerindeki temsil ve tasvirlerin toplumun genelinde kabul gören kalıp yargılar oluşturabilecek nitelikte olup olmadığı konusunda ise incelenen filmler dahilinde genel olarak iki konu ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, bir istisna hariç bütün bu filmlerde uyuşturucu bağımlılığının şehir ortamlarında gelişen ve şehirli nüfus tarafından deneyimlenen bir olgu olarak gösterilmiş olmasıdır. İkinci olarak da, altı film hariç bütün filmlerde uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığının bir gençlik olgusu veya gençlere özgü bir sorun olarak gösterilmesidir. Dolayısıyla, uyuşturucunun şehirli ve genç bir nüfus etrafında gelişen bir toplumsal sorun olduğu şeklinde özetlenebilecek bir kalıp yargıyı büyük ölçüde destekleyici bir durum söz konusudur.

Tartışma

Sinemanın toplum üzerindeki etkileme gücü göz önüne alındığında, uyuşturucu bağımlılığına yönelik toplumsal farkındalığı arttırmaya yönelik bir araç olarak sinemanın kullanımı, çalışmada ortaya koyulan niceliksel ve niteliksel sonuçlar göz önüne alındığında pek tatmin edici gözükmemektedir. Bir tür olarak sosyal sorun filmlerinin arasında uyuşturucu bağımlılığına dair toplumsal gerçekliği bağımlılığın zararları, tedavi ve nleme yolları, dönemsel popularite ve kullanım ve bağımlılığın sebepleri gibi bağlamlarda inceleyen filmlerin Türk sinemasındaki niceliksel ve niteliksel ağırlığı yeterli bir seviyede değildir. Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele hususunda sadece filmlerin izleyici kitleyi bilgilendirici ve etkileyici özelliği değil, bağımlılığa yönelik film terapisi uygulamalarındaki muhtemel faydaları da dikkate alınacak bir husustur.

Sınırlılıklar

Uyuşturucu maddeler ve bağımlılık bağlamında önem taşıyabilecek bazı filmler, hiçbir fiziksel ve dijital ortamda bulunamamaları sebebiyle incelenememiş ve örnekleme katılamamıştır. Bunun yanı sıra, kısa filmler ve televizyon dizileri de örneklemin dışında tutulmuştur.

Uygulayıcılara ve Araştırmacılara neriler

Bu bağlamda bu çalışmaya dahil edilmemiş olan kısa filmler, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Yeşilay Derneği gibi kurumlar tarafından düzenlenen uyuşturucu bağımlılığı konulu senaryo ve kısa film yarışmaları gibi faaliyetler göz önüne alındığında gelecek vaat eden gelişmeler olarak görülebilir. Bunlara ilaveten, uyuşturucu bağımlılığını yapıcı bir şekilde işleyen ve özellikle gençliğin daha çok ilgi gösterdiği görsel medya ve sinemada yer alacak uzun metrajlı filmlerin artan bir sayıda üretiminin teşvik edilmesi, uyuşturucu ile topyekn mücadele bağlamında oldukça olumlu sonuçlar doğurabilir.